

OPĆA I POSEBNA CRKVA

Vanjske strukture Crkve pokušali smo obraditi lingvistički u studiji "Kako (iz)reći Crkvu".¹ Potrudili smo se iznijeti latinske eklesiološke termine te za njih naći adekvatne izraze u hrvatskom jeziku. Ustanovili smo da nas još čeka ozbiljan rad na stvaranju hrvatskoga crkvenog nazivlja.

U toj smo prigodi usput pokušali dati i neka teološka objašnjenja za polarnosti u shvaćanju opće i posebne Crkve. Ovdje ćemo sada više pažnje posvetiti teološkim odnosima opće i posebne Crkve.

Ista Crkva - razni vidici

Već od samih početaka Crkve mogla su se jasno opaziti dva pola na globusu Crkve: Njezina općost i posebnost. Temelj i središte Crkve ješt Isus Krist, njezin osnivač i glava. Duša joj je Duh Sveti, a njezino tijelo sačinjava čitav narod Božji. Osim misterija Krista i njegova Duha, i vidljivi organizam njegova Otajstvenog Tijela ustrojen u Crkvi također nam ostaje tajnom. Dio je te tajne i općenitost i posebnost Crkve.

Kristova Crkva ješt i mora biti jedna jedina jer je samo jedno njegovo otajstveno tijelo. Kao što je Krist jedan, tako i tijelo njegove Crkve može biti samo jedno. Ono obuhvaća čitav narod Božji i u sebi je jedna cjelina, jedan organizam. Ono je predviđeno za čitav ljudski rod, za cijelu zemlju, za sve naraštaje. Zato je Crkva i dobila ime opća, univerzalna ili katolička. Općost ili općenitost ješt njezina bitna značajka.

No ta ista golema i sveopća Crkva nije neka apstrakcija ili neka duhovna, odnosno vjerska, nebuloza. Ona je jedno živo i stvarno tijelo, zajednica bezbrojnih ljudi što se nalaze i okupljaju na svim točkama zemaljske kugle. Opća Crkva konkretno živi na određenim mjestima, u raznim vremenima, inkulturirana u posebne civilizacije te izražena različitim obredima i jezicima. Iako, dakle, opća i univerzalna, ona konkretno živi i djeluje u raznolikim prilikama i uvjetima. Opća je, ali ujedno i "ograničena" i "ugraničena" vremenom i prostorom te raznim pojavnim posebnostima. Ostajući uvijek katolička, ona je i posebna u posebnim okolnostima, *Ecclesia particularis*.

¹ MARULIĆ, br. 1/1991.

Ista i opća Crkva, kao konkretna stvarnost, oblikovana je posebno prostornim dimenzijama i okvirima. Ona se lokalizira u patrijarhatima, regijama, pokrajinama, biskupijama, pabiskupijama i župama. Svaka od tih veličina nosi vlastito ime i uživa posebne oznake (o čemu smo potanje govorili u spomenutoj studiji), a sve njih skupa odavno se naziva "posebnim" ili "partikularnim" crkvama. Vidjeli smo da oba ta termina imaju svoje poteškoće i nejasnoće (i latinski original i hrvatski prijevod), ali budući da nismo našli boljih naziva, ostali smo pri njima. Nazivi dakle nisu savršeni, ali smo ih prisiljeni zadržati.

Tako - kao kontrapunkt općoj Crkvi - preostaje *posebna* crkva. Crkveni oci, teolozi, sabori i vjerski dokumenti kao ravnopravni pojam posebnoj crkvi spominju još i "mjesnu" crkvu (*Ecclesia localis*). Kako je i taj izraz u svojoj primjeni previše rastegnut i rasplint, mi smo ga rezervirali samo na župsku zajednicu, a biskupiji smo dodijelili kao oznaku atribut "zavičajna crkva". Pošto i ostale, više i niže, ustrojne razine Crkve imaju svaka svoje ime (patrijarhatska, domovinska, domaća, krajevna, pokrajinska) nemaju se potrebe vezati uz izraz "mjesna" crkva. Kao zajedničko ime dajemo im dakle - kao protutežu općoj Crkvi - naziv posebna crkva.

Opća i posebna Crkva jesu ista Crkva i jednako Crkva. Opća Crkva nije ništa više Crkva nego što su to i sve posebne katoličke crkve na terenu. Krasno je to izrazio posljednji koncil riječima: "Rimski biskup kao Petrov nasljednik trajno je i vidljivo počelo i temelj jedinstva kako biskupa tako i mnoštva vjernika. Pojedini su pak biskupi vidljivo počelo i temelj jedinstva u svojim posebnim Crkvama, oblikovanim na sliku opće Crkve, u kojima i od kojih je sastavljena jedna i jedina Katolička crkva"² Stoga je s pravom Yves Congar nazvao katoličku zajednicu vjernika "jednom Crkvom u mnogim crkvama"³.

Opća i partikularna Crkva jesu ista Crkva, gledana s dva razna polarna vidika.

Općenitost u posebnosti

Mnogi zamišljaju ustrojstvo Crkve na administrativan način, po modelu državne razvedenosti. Prema njihovom mišljenju, Crkva je slična državi, ima svoj glavni grad (Rim, odnosno Vatikan), a crkvene pokrajine i biskupije njezine su provincije ili teritorijalne upravne jedinice. Makar zavodljiva usporedba, ona ipak

2. "In quibus et ex quibus..." (LG 23). Koncilsku je definiciju preuzeo i novi CIC.

3. A.H. KÜNG je za mjesnu, u općem žargonu isto što i partikulamu, Crkvu napisao: "Die Ortskirche gehört nicht nur zur Kirche, die Ortskirche ist Kirche". (*Die Kirche*. Herder, Freiburg 1967, str. 105).

no prostor-
ma, pokra-
osi vlastito
toj studiji),
ma. Vidje-
ci original i
pri njima.

a. Crkveni
bnoj crkvi
iz u svojoj
župsku za-
a". Pošto i
rijarhatska,
iti uz izraz
pćoj Crkvi

Crkva nije
Krasno je
dnik trajno
nika. Poje-
im Crkva-
ena jedna i
čku zajed-

larna vidi-

o modelu
ima svoj
jezine su
ona ipak

nije točna. Svaka je biskupija naime jednako Crkva kao i rimska, svaka ima na čelu nasljednika apostola kao što ima i Rim. Svaka biskupija napose i sve biskupije skupa jesu jedna Crkva, a rimski biskup nastavlja službu Petra, apostolskog prvaka. Crkvu ne vodi samo papa već i biskupi. Oni s papom čine Collegium Episcoporum i skupa odlučuju na zajedničkim općim saborima (koncilima).

Crkva nije samo jedinstvo, ona je i *zajedništvo* (communio - koinonia). Ona je jedinstvo u mnoštvu. Crkvu čini zajedništvo svih krštenika, svuda po svijetu različitih, svagdje oko euharijstije okupljenih i zauvijek Kristovom krvlju otkupljenih. Dakle, zajedništvo svih, svuda, svagdje i zauvijek. A zajedništvo je više nego jedinstvo. Jedinstvo može značiti i siromaštvo, a zajedništvo je uvijek bogatstvo. U zajednicu unosi svaki svoju posebnost, svoje talente i nove doprinose. Tako se u zajedništvu obogaćuju svi. Zajednička Crkva više vrijedi nego neka drugo jedinstvena, monolitna i potpuno centralizirana Crkva. Jedinstvo u zajedništvu - to je najveće blago.

Opća se i posebna Crkva međusobno dijalektički *prožimaju*. Opća Crkva živi i djeluje u posebnim, bez njih je ne bi bilo. Tako i neka posebna crkva uzeta za sebe ima doduše sve crkvene elemente, ali iz - uzeta izvan čitavog tijela Crkve gubi i gubi zajedničke životne sokove. Izvan Crkve prestaje biti Crkva jer se među njima prekida proces osmoze. Posebna je crkva upućena na Opću i obratno. U crkvenom pogledu opće i partikularno nisu suprotni već komplementarni pojmovi. Cjelina i punina je u njihovu zajedništvu i prožimanju.⁴

Općenitost pretpostavlja posebnost a posebnosti nema izvan općenitosti. Crkva je jedinstvo i mnoštvo. Još bolje: jedinstvo u mnoštvu.

Odnos u slikama

Budući da i Crkva spada u jedan od misterija kršćanske vjere, nije lako razumjeti ni njezinu bit ni njezine odnose. Stoga ćemo se pomoći u razumijevanju s nekoliko slika.

Kristova Crkva stoji u tijesnoj vezi sa presv. Trojstvom. Od Krista je utemeljena, ali od Oca zamišljena i Duhom posvećena. Ona nije trojstvena po tome što bi imala jednu istu narav u trima osobama, nego po načelu iste naravi u mnoštvenom zajedništvu krštenih osoba u imenu Presvetog Trojstva. Svi krštenici dijele istu crkvenu narav, jedna su Crkva Jednoga Trojstva. Ta se crkvenost, među ostalim, očituje i u dvojstvu eklezijalnih odnosa: kao opća i kao po-

4. Tako misli i Jean Rigal: "L' universel et le particulier sont concomitants: il n' y a d' universel que s' il s' incarne dans le particulier". (*L' Eglise obstacle et chemin vers Dieu*. Cerf, Paris 1983, str. 143).

sebna Crkva. Ono što upriličuje dvojnu Crkvu trojnom Bogu jest odnos prožimanja između opće i posebne Crkve, kao što postoji i odnos prožimanja među božanskim osobama.

Tu je sličnost uočio Y. Congar te ju je posebno istaknuo.⁵ On izričito navodi riječ "circumincession" (perihoresis) da označi odnose između opće i mjesne Crkve (za Congara je mjesna i posebna crkva isto). Kineski biskup Jin, prigodom svoga posjeta Njemačkoj g. 1986, misleći na odnos svoje kineske katoličke crkve prema općoj Crkvi, poslužio se riječima misnog predslavlja na blagdan presv. Trojstva pa je kazao za taj odnos: "in natura unitas, in personis diversitas et in majestate aequalitas". Premda je Jin pogriješio u svojoj primjeni na kinesku crkvenu stvarnost, nije pogriješio ako se usporedba prenese općenito na odnose Katoličke crkve prema njoj pripadajućim posebnim crkvama. U njima teče ista crkvena krv i sve ih prožima isti katolički duh.

U krilu sv. Trojice Krist ima poseban odnos prema svojoj Crkvi. Ona je njegovo Otajstveno Tijelo. Metafora nam tijela odmah sugerira organsko shvaćanje Crkve. Kao tijelo Crkva ima svoju glavu (nevidljivu Krista, vidljivu u papi), biskupije su organi toga tijela, a župe njihove ćelije. Kod te usporedbe ne smijemo zaboraviti da Crkva nije fizičko tijelo Krista, nego samo mističko, pa stoga usporedbu treba upotrebljavati u njezinoj mističkoj dimenziji.

Kao "sacramentum principale" Crkva ima svoju analogiju i na području sakramenata. Najočitija nalika postoji sa sakramentom euharistije. Na odnos opće i posebne Crkve možemo gledati kao na odnos euharistijskog Krista i svih posebnih posvećenih čestica ili tzv. hostija. Jedan isti Krist nalazi se u brojnim posvećenim česticama svih crkava. Množina hostija ne ukazuje na množinu Kristove osobe. Tu je istinu jezgrovito izrekao sv. Toma u svojoj euharistijskoj himni: "Jeo jedan, jelo trista - svaki prima svega Krista" (Hvali Sion Spasitelja).

Kako je razvidno, odnos opće i posebne Crkve potpuno je originalan. Ako se donekle može predočiti vjerskim slikama, nema mu usporedbe u profanoj stvarnosti. Već smo primijetili da ne stoji paralelizam s odnosom države i njezinih pokrajina. Ne može se taj odnos usporediti ni s federalnim, odnosno konfederalnim sustavima zemaljskih saveza i udruživanja. Odnos opće i posebne Crkve odnos je "sui generis", bez sebi ravna u društvenim strukturama.

To čudnovato i otajstveno crkveno jedinstvo u mnoštvu i mnoštvo u jedinstvu, tu jedinstvenu i nerazješivu vezu opće i posebne Crkve lijepo je izrazio teolog Caietanus: "Et ipsum esse Ecclesiae ut unius totius rationem habet".⁶

5. U čl. "Autonomie et pouvoir central dans l' Eglise" (Irenikon 53, br. 3, g.1980, str. 291-313).

6. Cit. prema *Concilium*, njem. izd., br. 4, g.1981, str. 337.